Sivistysvaliokunta
00102 EDUSKUNTA

Kuuleminen 13.10.2023

Asiantuntijakuuleminen hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi eräiden kansaneläkeindeksiin ja elinkustannusindeksiin sidottujen etuuksien ja rahamäärien indeksitarkistuksista vuosina 2024–2027 ja siihen liittyviksi laeiksi sekä lapsilisälain 7 §:n muuttamisesta

Suomen opiskelijakuntien liitto - SAMOK ry kiittää mahdollisuudesta tulla kuultavaksi koskien hallituksen esitystä eduskunnalle laiksi eräiden kansaneläkeindeksiin ja elinkustannusindeksiin sidottujen etuuksien ja rahamäärien indeksitarkistuksista vuosina 2024–2027 ja siihen liittyviksi laeiksi sekä lapsilisälain 7 §:n muuttamisesta. Aikataulullisista syistä SAMOK toimittaa kuulemisen Sivistysvaliokunnalle kirjallisesti.

Koulutusta koskevat etuudet ja niihin kohdistuvien indeksitarkistusten muutokset

Hallituksen esityksessä eduskunnalle laiksi eräiden kansaneläkeindeksiin ja elinkustannusindeksiin sidottujen etuuksien ja rahamäärien indeksitarkistuksista vuosina 2024-2027 esitetään indeksijäädytystä opiskelijoiden osalta opintorahaan, aikuiskoulutustukeen ja yleiseen asumistukeen. SAMOK pitää edellä mainittuihin etuuksiin kohdistuvia indeksijäädytyksiä lyhytnäköisinä. Etuuksien sitominen indeksiin perustuu ostovoiman turvaamiseen.
Opintorahaan on kohdistettu indeksijäädytyksiä myös aikaisemmin, jonka myötä opintoraha laahaa jo nykyisellään yli sadalla eurolla siitä reaalitasosta, jolla sen tulisi ostovoimaltaan olla. Vuonna 2022 yksinasuvan alle 45-vuotiaan naisen kohtuullisten kustannusten viitebudjetti oli koko Suomessa keskimäärin 1 459 euroa. Opintotuki ei kykene opintolainankaan huomioon ottaen saavuttamaan tätä.

Opintotuen indeksijäädytys heikentäisi opiskelijoiden ostovoimaa enimmillään jopa 31,70 eurolla tukikuukautta kohden vuonna 2027. Opiskelijalle tämä tarkoittaa yli 300 euron leikkausta toimeentuloon vuositasolla, mikäli opintorahaa hyödynnetään kymmenen tai useamman kuukauden ajalta. Samaan aikaan asumistukeen kohdistuvat, hallituksen esittämät keskimäärin 76 euron leikkaukset ruokakuntaa kohden kuukaudessa kutistavat opiskelijoiden toimeentuloa vuositasolla keskimäärin 912 euroa. SAMOK näkee, että yleisen asumistuen indeksijäädytyksiä tehdessä

hallituksen tulisi kyetä arvioimaan asumistukeen kohdistuvan leikkauksen ja indeksijäädytyksen yhteisvaikutuksia. On selvää, että indeksijäädytys lisää vuokran omavastuuosuutta asumismenoissa, jota kasvatetaan myös yleistä asumistukea koskevan lakiesityksen kautta. Eurostudent VIII -tutkimuksen mukaan AMK-opiskelijoista 66 prosenttia nostaa opintolainaa välttämättömien menojen kattamiseksi ja 68 prosenttia siksi, etteivät opintotuki ja yleinen asumistuki riitä. Saman tutkimuksen mukaan AMK-opiskelijoista puolet kokee taloudellisia vaikeuksia.

Opintotuen heikentäminen pienentää kannustetta tehdä opiskelijan tärkeintä tehtävää, eli omien opintojensa edistämistä ja sysää opiskelijoita yhä enenevissä määrin valmistumaan myöhässä tavoiteajastaan. Korkeakouluopiskelijoiden terveys- ja hyvinvointitutkimuksen (KOTT, 2021) mukaan yksi opiskelijoiden merkittävämpiä mielen hyvinvointia heikentäviä tekijöitä oli huoli omasta toimeentulosta. AMK-opiskelijoista 20 prosenttia nimeäsi toimeentuloon liittyvät ongelmat opintojensa hidastustekijäksi.
Opiskelijoiden ajankäyttö opintoihin on jo nyt vähentynyt. Eurostudent VIII -tutkimuksen mukaan opiskelijat käyttävät 2,6 viikkotuntia vähemmän opintoihinsa vuoteen 2019 verrattuna. SAMOK on huolissaan siitä, että opintoihin kohdistuvan ajankäytön huomattava vähentyminen voi heijastua tulevaisuudessa valmistumisen jälkeiseen osaamiseen. SAMOK kantaa huolta tulevaisuuden tekijöiden osaamisen laadusta ja kattavuudesta. Pienentyneet ajalliset panostukset opintoihin voivat johtaa opiskelijoiden heikentyneisiin valmiuksiin siirtyessään työelämään ja huonompaan osaamiseen kehittää omaa alaa. Valtiontalouden kannalta on kannattavampaa mahdollistaa opiskelijan tavoiteajassa valmistuminen riittävillä työelämävalmiuksilla ja kokoaikaiseen työelämään siirtyminen opintojen pitkittymisen ja osa-aikatyöskentelyn sijaan.

Opintotuen alhainen taso vaikuttaa myös opiskelijoiden kansainvälistymiseen ja liikkuvuusjaksoille osallistumiseen. Erityisesti amk-opiskelijoiden liikkuvuusluvut ovat laskeneet huomattavasti vuodesta 2017. Eurostudent VIII -tutkimuksen mukaan 62 prosenttia AMK-opiskelijoista kokee taloudellisten kustannusten vaikeuttavan liikkuvuusjaksolle osallistumista.

Opiskelijat, joilla on alaikäinen lapsi huollettavanaan

Noin joka neljännellä AMK-opiskelijalla on kotonaan alaikäinen lapsi hoidettavanaan. Yli 60 prosenttia perheellisistä opiskelijoista myös työskentelee opintojensa ohella kattaakseen pakollisia kulujaan. Perheelliset opiskelijat nimesivät työnteon myös suurimmaksi syyksi opintojensa viivästymiselle. Toimeentulon merkittävä romahdus voi suoraan vaikuttaa myös päätöksen hakeutua korkeakoulutukseen. SAMOK näkee, ettei opintotuen huoltajakorotuksen tason nostaminen erillisenä toimenpiteenään ole riittävä peruste indeksijäädytyksen tekemiselle. Huoltajakorotus on ollut jo pitkään alhaisella tasolla ja huoltajakorotuksen pitäminen indeksissä suojelee perheellistä opiskelijaa myös silloin, kun elinkustannukset nousevat.

Helsingissä 26.10.2023

Joonas Soukkio
Puheenjohtaja

Vellu Taskila
Toiminnanjohtaja

Lisätietoja:

Erica Alaluusua
Sosiaalipolitiikan asiantuntija
erica..alaluusua@samok.fi
040 7731854